

Følgende artikel blev skrevet i slutningen af 1990'erne. De spørgsmål, den rejser, er – desværre – stadig aktuelle og set i lyset af den nu erkendte klimakrise blevet endnu mere presserende at debattere.

Af Jesper Saxgren

## **Fra 'grønt islæt i undervisningen' til 'Earth Education'**

Vor tids største og altafgørende udfordring ligger i at skabe økologisk bæredygtige samfund og gentænke hvilken slags uddannelse, der er passende for en art (*homo sapiens sapiens*), hvis succeskriterier truer dens økologiske fundament.

Begrebet 'bæredygtig udvikling' blev født med Brundtland-rapporten og blev ved Rio-konferencen i 1992 opsat som fælles og overordnet målsætning for verdens udvikling. Det blev introduceret og defineret som et bredt koncept og blev hurtigt adopteret som et positivt nøgleord. Intet land og ingen organisation har ikke inkorporeret ordet 'bæredygtig' i deres vokabularium.

Men det har desværre vist sig ikke at være tilstrækkeligt! På Rio+5 mødet i New York i 1997 stod det klart, at der globalt set var sket meget få fremskridt i retning af at leve op til målsætningerne fra Rio, faktisk stod det værre til med miljøet i 1997 end i 1992. Den udvikling, der skulle bekræfte håbet om, at det er muligt at skabe bedre levevilkår for mennesker, uden at det sker på bekostning af det globale miljø og de fundamentale betingelser for liv og mangfoldighed, er endnu ikke vendt. Vi står med andre ord i en situation, hvor vi har et defineret mål, som vi ikke (endnu) er i stand til at opfylde.

Et af problemerne ligger i, at målsætningen om en økologisk bæredygtig udvikling taget i sin fulde konsekvens kolliderer med selve vor natur- og udviklingsopfattelse, og at vi derfor ikke med vor nuværende forståelse er i stand til at oversætte det til nye værdi- og handlemønstre. I Danmark synes vi måske, at vi er kommet langt, men må vel også erkende, at selv en mangeårig engageret indsats med miljøundervisning og folkeoplysning ikke har ændret grundlæggende ved vor levevis. Ej heller ved vækst- og forbrugssamfundets udviklingsretning. Vi er stadig på kollisionskurs med vor egen natur, og vort økologiske fundament er truet.

### **Miljøbeskyttelse eller kærlighed til Jorden**

Den hidtidige miljøundervisning har hovedsagelig været karakteriseret ved at være problemorienteret og ved at tale til 'hovedet'. Vi har troet, at tilstrækkeligt med information og oplysning og 'grønt islæt i undervisningen' automatisk ville medføre ændrede handlemønstre. Det har vist sig kun i begrænset omfang at være tilfældet. Endvidere har ikke bare natur- og miljøundervisningen, men hele vor natur- og miljøforvaltning baseret sig på en opfattelse af, at naturen er noget, der ligger udenfor, udenfor os selv, og som skal beskyttes.

Men vores opgave er ikke 'at beskytte naturen/miljøet', opgaven er at ændre indstilling, at ændre vores måde at tænke på.

Naturen behøver jo ikke at blive beskyttet mod slanger, ugler og egetræer. At beskytte naturen/miljøet er ikke nok og vil aldrig være nok, fordi det grundlæggende bygger på en

defensiv indstilling. Den venter på at tingene skal ske, og får vort forhold til naturen til at være et spørgsmål om at overholde love og regulativer.

Vi må i stedet via hjertet, der hvor kærligheden bor. Hvis hjertet er engageret følger resten med. En ny og forandrende miljøundervisning må i sit udgangspunkt bygge på kærlighed til Jorden, til naturen, til Gaia, eller hvad vi vælger at kalde den helhed, vi er født af og indfældet i med vort åndedræt, vort stofskifte og vore sanser.

En forståelse af at alt liv er forbundet, bundet til den samme helhed, og at hvis vi skader helheden, skader vi os selv og vice versa.

### **Dialog på tværs af grænser og mentale barrierer**

Selv den mest sofistikerede miljøvenlige teknologi er ikke i det lange løb tilstrækkelig til at forhindre ødelæggelsen af vort økologiske fundament medmindre vi ændrer vor indstilling til naturen - som ovenfor beskrevet - samtidig. Men hvordan gør vi det? Hvad er det vi som 'homo sapiens sapiens' har brug for at lære?

Hvor gik vi forkert?

Vi har brug for en åben og fri dialog, fri af etablerede positioner og fastlåste synsvinkler, hvor vi gemmer de hurtige svar og forsvar og i stedet får stillet nogle helt grundlæggende spørgsmål. Til os selv, til vor natur- og udviklingsopfattelse og til den pædagogiske praksis, der springer heraf for at undersøge og identificere rødderne til vor civilisations krise.

Vi har brug for dialog frem for monolog, mellem mennesker og mellem menneske og natur. En dialog på tværs af grænser og mentale barrierer, hvor vi griber og begriber verden på ny.

Vi ved, at mange mennesker over hele verden arbejder med tilsvarende spørgsmål og overvejelser, og at mange værdifulde erfaringer bliver gjort i denne proces. Men også at det ofte er enkeltpersoner, der kæmper med disse spørgsmål i ikke særligt lydhøre omgivelser.

Med Internettet er det nu blevet muligt uafhængigt af afstand at knytte forbindelser til ligesindede og indgå i en nødvendig global dialog om, hvordan vi udvikler og fremmer en helhedsorienteret økologisk livsoplysning - an earth education for life, som lærer mennesker at leve harmløst på Jorden, lige så harmløst som hajer og hyæner.

Jesper Saxgren.

Projektrådgiver og miljøkonsulent

[saxgren@gmail.com](mailto:saxgren@gmail.com)